

NEKROLÓG

TÓTH FERENC

BÚCSÚ HERVÉ COUTAU-BÉGARIE PROFESSZORTÓL

Hervé Coutau-Bégarie, a francia haditengerészet tartalékos tisztje, a francia Becsületrend lovagja, a Haditengerészeti Becsületrend, a Művészeti és Irodalmi akadémiai rend és a Svéd Királyi Haditengerészeti Akadémia tagja, a Sorbonne és az Ecole de Guerre professzora 2012. február 24-én elhunyt. Személyében a nemzetközi hadtudomány egyik jelentős személyisége távozott az élők sorából. Neve egyet jelent a francia stratégiai gondolkodás és hadtörténetírás megújulásával. Egy afrikai közmondás szerint, ha valaki meghal, egy egész könyvtár ég porig. Coutau-Bégarie professzor – viszonylag rövid élete során – könyvtárnyi életművet hagyott maga után: 16 önálló könyvet, több mint 300 szerkesztett munkát és megszámlálhatatlan tanulmányt és cikket jelentett meg. Akár még egyszer enyvit alkothatott volna, ha a sors kegyesebb hozzá.

Prof. Dr. Hervé
Coutau-Bégarie
(1956–2012)

Pályája kezdetén nem a történészek szokásos útját járta, hiszen a Bordeaux-i egyetem jogi és politikatudományi stúdiumait hallgatta. Ezt követően elvégezte a neves Ecole Nationale d'Administration (ENA, francia államigazgatási főiskola) magas szintű továbbképzését, majd 1997-ig bírósági tanácsosként tevékenykedett. Neves professzorai közül szívesen emlékezett vissza Georges Dumézilre, akinek egy külön könyvet is szentelt a későbbiekben. A francia államgépezet szolgálatában, egy jugoszláviai tanulmányút során kezdte el komolyabb történelmi kutatásait, amelyek egészen a doktori fokozat megszerzéséig vezettek. Doktori kutatásai az Annales történetiszkola történetének beható elemzésére irányultak. A téma elmélyült tanulmányozása során az akkor még virágzó *nouvelle histoire* irányzat eredményei mellett kíméletlenül felfedte annak árnyoldalait is: a főleg baloldali értelmiségből álló történészek egyeduralmát és a történetírás egyes irányzatait – például a hadtörténetírás – elfojtására irányuló próbálkozásokat is. Már ekkor megnyilvánultak legjellemzőbb szakmai és emberi jellemvonásai: a tudományos igazság megalakításától mentes keresése, a modern kor válságjelenségeinek kendőzetlen bemutatása és a kompromisszumok kerülése. A korabeli történész korifeusok hivatalosan igyekeztek nem tudomásul venni a hatalmukat aláásó kritikáit, de az új hang nagyon hamar egyre nagyobb visszhangra talált a francia szellemi életben. 1995-től a Sorbonne neves Ecole Pratique des Hautes Etudes intézményének kutató-professzora, és ezzel párhuzamosan a patinás francia katonai akadémia, az Ecole Militaire Collège interarmées de Défense (mai neve: Ecole de Guerre) intézetének stratégiai professzúráját is elnyerte.

A két neves intézményben folytatott kutatói és oktatói munkája mellett az általa alapított Institut de Stratégie Comparée kutatóintézet vezetőjeként, 1999-től pedig a francia Hadtörténeti Bizottság elnökeként, illetve tiszteletbeli elnökeként is tevékenykedett. Kiterjedt nemzetközi kapcsolatai révén elősegítette a történészek, hivatásos katonák, poli-

tológusok és stratégiai gondolkodók közötti gyümölcsöző hálózatok létrejöttét. A személye körül kialakult egyre jobban felívelő tudományos tevékenység eredményei a párizsi *Economica* könyvkiadó gondozásában általa szerkesztett könyvsorozatok és nem utolsósorban a *Stratégique* folyóirat segítségével jutottak el az olvasókhoz. Sikerének egyetlen kulcsa óriási munkabírásában és elapadhatatlan tudásvágyában rejlett. Kiadói tevékenységének köszönhetően számos elfelejtett hadtudományi szerző szövege mellett rengeteg fiatal szerző munkája is napvilágot látott.

Munkái közül kétségkívül az általa írt és folyamatosan átdolgozott stratégiai értekezés (*Traité de stratégie*) számít a legismertebbnek. A klasszikus munka összesen hét különböző és egyre terjedelmesebb kiadásban jelent meg. Munkásságát méltán hasonlítják Clausewitzéhez, akihez hasonlóan befejezetlenül maradt életművével is óriásit alkotott. *Opus magnum*ának tömörebb változatát egy stratégiai breviáriumban (*Bréviaire stratégique*) foglalta össze, amely a klasszikus aforizma műfaját ügyesen alakította a jelenkori igényekhez. Coutau-Bégarie professzor e munkáiból francia katonatisztek generációi tanultak, és számos fiatal magyar katonatiszt is részt vett az óráin.

Hervé Coutau-Bégarie magyar kapcsolatai az utóbbi időszakban örvendetes módon igen lendületesen fejlődtek. 2008-ban személyesen is ellátogatott a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum falai közé, és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen egy élvezetes előadást is hallhattunk tőle. Itt merült fel egy magyar–francia hadtörténeti konferencia szervezésének lehetősége is, amelyet 2009 őszén sikerült megvalósítanunk a párizsi *Ecole Militaire* patinás falai között. A konferencia témája a professor úr külön kérésére a magyar katonai gondolkodás története volt. A tanácskozás neves magyar és francia »szakértők közreműködésével zajlott, és az előadásokat tartalmazó kötet 2011-ben jelent meg nyomtatásban az *Economica* kiadó gondozásában. A művet 2011. június 29-én ünnepélyes keretek között mutathattuk be a Párizsi Magyar Intézetben, nem is sejtve, hogy nagyhírű francia kollégánk egyik utolsó munkáját tartottuk akkor a kezünkben...

Hadd ejtsék néhány szót Hervé Coutau-Bégarie-ról, az emberről is. Volt szerencsém közlelő is jól megismerni őt, mivel az elmúlt években a szakmai kapcsolatunk barátsággá nemesedett. Gyakran megfordultam otthonában, és mindig családtagként érezhettem magamat a körükben. Az önzetlenség és segítőkészség olyan ritka példáját tapasztalhattam meg náluk, ami kiemeli Hervé Coutau-Bégarie emberi nagyságát is. Az együtt töltött beszélgetések és a korrektúrázás az ő társaságában egyszerre volt szórakoztató és felemelő. Ellenállhatatlan humorérzéke és hihetetlen tárgyi tudása egyaránt lenyűgözte azokat is, akik csak egy kis időt töltöttek el társaságában.

Pedig az idő múlása és könyörtelen betegsége egyre inkább megviselték. Tíz éven át küzdött a gyilkos kórral, amely az idén nagybőjt első péntekén végleg legyűrte. A számos műtét és kezelés mindig újabb kegyetlen csapást mért rá: szervezete meggyengült, beszéde egyre kevésbé volt érthető. De a küzdelmet a végsőkig folytatta, szilárd hite és családja az utolsó percekig kitarított mellette. A nagy stratégia az elmúlt tíz évben többször is sikeresen visszaverte betegsége egyre erősebb támadásait, egészen addig, amíg az taktikai erőfölénybe nem került. Pontosan úgy, ahogyan azt ő maga is megírta stratégiai breviáriumban: „A taktika szigorúan katonai jellegű és az erőfölény elve alapján működik, amely általában kimondja az utolsó szót: »Taktikai győzelem esetében a stratégia meghajol.«(Moltke).”

Hajtsunk fejet mi is Hervé Coutau-Bégarie professzor emléke előtt!